

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κήρυξε την έναρξη των εργασιών του Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Χαλκηδόνας

[Πατριαρχεία](#) / [Οικουμενικό Πατριαρχείο](#)

Ο Παναγιώτατος [Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος](#) κήρυξε την έναρξη των εργασιών του Β' [Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου](#) Χαλκηδόνας το πρωί της Δευτέρας 23 Οκτωβρίου 2023, με θέμα «Οικουμενικό Πατριαρχείο, ΙΕ'-ΙΣΤ' Αιώνες - Η εποχή την ανασυντάξεως».

Το Συνέδριο τελεί υπό την αιγίδα του Παναγιωτάτου, και το συνδιοργανώνουν, σε κεντρικό ξενοδοχείο της Πόλεως, η Ιερά Μητρόπολη Χαλκηδόνας, το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας ΕΚΠΑ και το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ.

Στην έναρξη του Συνεδρίου παρέστησαν Ιεράρχες του Θρόνου, κληρικοί, ο Πρόξενος της Ελλάδος στην Πόλη κ. Σταύρος Χριστοδουλίδης, Πανεπιστημιακοί Καθηγητές, καθώς και ειδικοί επιστήμονες.

Στην ομιλία του, ο Παναγιώτατος, επεσήμανε, μεταξύ άλλων, ότι «η Εκκλησία

ηγωνίσθη σθεναρώς διά την περιφρούρησιν της θρησκευτικής και εθνικής ταυτότητος των υποδούλων και της παιδείας, ανοδική πορεία της οποίας παρατηρείται κατά τας τελευταίας δεκαετίας του 16ου αιώνος. Η εξέλιξις αυτή θα συμβάλη ουσιαστικώς εις την αναζωογόνησιν της αυτοσυνειδησίας του Γένους ως κληρονόμου και συνεχιστού της αρχαίας ελληνικής και της χριστιανικής - βυζαντινής πνευματικής και πολιτισμικής κληρονομίας».

Προηγουμένως, τον Παναγιώτατο και τους παρισταμένους καλωσόρισε στις εργασίες του Συνεδρίου ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Εμμανουήλ, ο οποίος αναφέρθηκε στο θέμα αυτού, στη σπουδαιότητα της περιόδου και τη σημασία της ουσιώδους διερεύνησής της από τους μετέχοντες επιστήμονες.

Περισσότερες φωτογραφίες από τον φακό του Νίκου Παπαχρήστου:

Αναλυτικά ολόκληρη η ομιλία του Οικουμενικού Πατριάρχη:

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Χαλκηδόνος κύριε Ἐμμανουήλ, Πρόεδρε τοῦ Συνεδρίου,

Τιμιώτατοι ἀδελφοί Ἱεράρχαι,

Εὐλαβέστατοι πατέρες,

Ἐντιμολογιώτατοι Ἀρχοντες Ὁφφικιάλιοι,

Ἐλλογιμώτατοι Καθηγηταί καί Εἰσηγηταί,

Ἀγαπητοί Σύεδροι,

Προσφιλέστατα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Μετά πολλῆς χαρᾶς συμμετέχομεν εἰς τό ἐπιστημονικόν τοῦτο Συνέδριον, μέ θέμα «Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ΙΕ΄ - ΙΣΤ΄ αἰῶνες: Ἡ ἐποχή τῆς ἀνασυντάξεως». Συγχαίρομεν τούς σχόντας τήν πρωτοβου-λίαν δι' αὐτό καί τούς ὀργανωτάς, τόν ἀδελφόν ἅγιον Χαλκηδόνης καί, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν παρόντων καθηγητῶν, τάς Θεολογικάς Σχολάς Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης καί τά δύο ἱστορικά Πανεπιστήμια εἰς τά ὁποῖα ἀνήκουν. Ἐκφράζομεν τήν ἱκανοποίησιν τῆς ἡμῶν Μετριότητος διά τό γεγονός ὅτι ἡ ὀργάνωσις συνεδρίων μέ θέμα τήν ἱστορικήν πορείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔχει καταστήθῃ θεσμός.

Ἡ Ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δραματική κατάληξις τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἀπετέλεσε, παραλλήλως, μίαν μεγάλην τομήν τόσον εἰς τήν εὐρωπαϊκὴν, ὅσον καί εἰς τήν ὀθωμανικὴν ἱστορίαν. Ἡ Βασιλεύουσα, τήν 29ην Μαΐου τοῦ 1453, κατεκτήθη μέ τήν δύναμιν τῶν ὀθωμανικῶν ὀπλων. Συμφώνως λοιπόν πρός τό μουσουλμανικόν δίκαιον, δέν ὑπῆρχε καμμία δυνατότης νά τύχουν οἱ κάτοικοί της κάποιων προνομίων. Καί ὅμως, ὁκτώ περίπου μῆνας μετά τήν Ἄλωσιν, γνωρίζομεν ὅτι ἐπανελειτούργησε μέ τήν ἄδειαν τοῦ Κατακτητοῦ τό Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δεύτερος εἰς πολιτικήν σημα-σίαν θεσμός εἰς τήν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἔχει σημασίαν νά τονίσωμεν, ὅτι ἐπικεφαλῆς δέν διωρίσθη κάποιος ἱερωμένος προκει-μένου νά καλύπτῃ τάς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῶν κατακτηθέντων χριστιανῶν, πρακτικὴ πού οἱ ὀθωμανοὶ εἶχον ἐφαρμόσει εἰς διαφόρους βυζαντινὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ὅμως εἶχον ἐνσωματωθῇ εἰς τήν κυριαρχίαν των χωρὶς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Τήν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων τοῦ ἔτους 1454, ἡμέραν πλήρη συμβολισμῶν διά τούς κατακτηθέντας χριστιανούς, γνωρίζομεν ὅτι, μετά ἀπὸ ἐπίσημον ἄδειαν, ἐπαναλειτοურγεῖ τό Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἷς σημαντικὸς θεσμός, τοῦ ὁποῖου ὁ ἐπικεφαλῆς, ὅχι μόνον θά διατηρῇ τόν ἴδιον τίτλον πού εἶχε καί εἰς τό Βυζάντιον, «Ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καί οἰκουμενικὸς πατριάρχης», ὅχι μόνον θά ἐδρεύῃ εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τήν πόλιν πού ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καί ὅπου θά μεταφερθῇ, εἰς μικρόν διάστημα, ἀπὸ τήν Ἀδριανούπολιν καί ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ ὁ θεσμός θά διατηρῇ τάς ἰδίας διοικητικὰς ἀρμοδιότητας πού εἶχεν εἰς τό βυζαντινὸν κράτος καί θά ἐφαρμόζῃ τό ἴδιον δίκαιον.

Εἶναι προφανές ὅτι μία πολιτικὴ λογικὴ ὑπηγόρευσε ὅλας αὐτάς τάς κρισίμους ἀποφάσεις εἰς τόν τότε ἀρχηγόν τοῦ κράτους τῶν Ὀθωμανῶν Μεχμέτ Β΄, μία πολιτικὴ, πού εἴτε ὁ ἴδιος τήν ἐνεπνεύσθη, εἴτε τοῦ τήν ἐκαλλιέργησαν σύμβουλοί του, μεταξύ τῶν ὁποίων καί κάποιοι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι προήρχοντο ἀπὸ βυζαντινὰς ἐπαρχίας πού εἶχον ἤδη ἐνταχθῇ εἰς τό ὀθωμανικὸν κράτος.

Ἡ κατάκτησις τῆς πρωτευούσης τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, μέ ὅλους τούς συμβολισμούς πού τήν περιέβαλλεν, ὑπέβαλεν εἰς τόν Πορθητήν τήν φιλοδοξίαν νά διευρύνῃ τόν ρόλον του καί, χωρίς νά χάσῃ τόν ρόλον τοῦ «γαζῆ», νά ἐμφανισθῇ καί ὡς αὐτοκράτωρ, ἔχων εἰς τήν κυριαρχίαν του πολλαπλᾶς θρησκευτικᾶς κοινότητος. Ἡ ἄδεια νά ἐκλεγῇ, ὀλίγους μῆνας μετά τά πολεμικά γεγονότα, νέος Πατριάρχης εἰς τόν Οἰκουμενικόν Θρόνον, κενόν ἀπό τό 1451, καί ἡ ἐπιλογή τοῦ ἀνθενωτικοῦ Γενναδίου Σχολαρίου ὡς πρώτου μετά τήν Ἀλωσιν Πατριάρχου ὑποδηλώνει, ὅτι ὁ Πορθητής ἦτο ἐνημερωμένος διά τās ἐκκλησιαστικᾶς διαμάχας πού ἐταλάνιζον τότε τήν κοινωνίαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Ὅποια ὅμως καί ἂν ἦσαν τά κίνητρα, γεγονός παραμένει πῶς οἱ ἡττημένοι εἰς τās πολεμικᾶς ἐπιχειρήσεις χριστιανοί εἶδον, ὀλίγον μετά τήν Ἀλωσιν, τήν ἐπαναλειτουργίαν τοῦ βασικοῦ βυζαντινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ, τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, μέ τās ἰδίᾳς διοικητικᾶς ἀρμοδιότητος, εἰς κάποιᾳς μάλιστα περιπτώσεως εὐρυτέρας, δεδομένου ὅτι ἡ δικαιοδοσία του δέν περιωρίζετο εἰς ζητήματα γάμου καί εἰς ὑποθέσεις οἰκογενειακοῦ δικαίου, ἀλλά ἐξετείνετο εἰς πολλά ἀκόμη νομικά ζητήματα: ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀρμοδιότης τοῦ συνοδικοῦ δικαστηρίου τοῦ Πατριαρχείου νά ἐκδικάζῃ διαφοράς ἀστικῆς φύσεως πού ἀνέκυπτον ἀπό σχέσεις μεταξύ στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας, καί βεβαίως ἀστικᾶς διαφοράς μεταξύ τῶν χριστιανῶν. Μέ ἐγκύκλιον γράμμα του, τό ὁποῖον σώζεται ἕως τās ἡμέρας μας, ὁ πρῶτος μετά τήν Ἀλωσιν Πατριάρχης Γεννάδιος, προτρέπει τούς χριστιανούς νά τηροῦν, βεβαίως, «τούς χρυσοῦς τοῦ Εὐαγγελίου νόμους», ἀλλά καί τούς «κρατήσαντας νόμους ἐν τῇ τῶν χριστιανῶν εὐσεβεστάτῃ πολιτείᾳ». Ἡ ἱστορική στιγμή, τό 1454, κατά τήν ὁποίαν ἀποστέλλεται τό γράμμα καί ἡ ἐπισημότης μέ τήν ὁποίαν περιβάλλεται, μᾶς βεβαιώνει, ὅτι ὁ Πατριάρχης δέν προέτρεπεν εἰς ἀνυπακοήν, ἀλλά ἐκινεῖτο ἀπολύτως ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς νομιμότητος, ὅπως αὕτη εἶχε μόλις προσδιορισθῇ ὑπό τῶν κρατούντων.

Δέν πρέπει ὥστόσο νά μᾶς διαφύγῃ ὅτι ὁ πανίσχυρος κατά τά ἄλλα Πορθητής συνήντησεν ἰσχυράν ἀντιπολίτευσιν διά τήν ἀπόφασίν του νά εὐνοήσῃ τούς κατεκτημένους ὀρθοδόξους, καθὼς εἶχον κατακτηθῇ μέ τήν δύναμιν τῶν ὅπλων. Ἡ ἀντιπολίτευσις αὕτη ἐστιάσθη εἰς ἓν θεολογικόν ζήτημα. Συμφώνως πρὸς τό μουσουλμα-νικόν δίκαιον, μόνον αἱ μονοθεϊστικαί θρησκείαι δύνανται νά τύχουν προνομίων καί διευκολύνσεων. Ἡ χριστιανική ὅμως θρησκεία δέν ἐμπίπτει εἰς αὐτήν τήν κατηγορίαν, ἀφοῦ πιστεύει εἰς τόν «Πατέρα, τόν Υἱόν καί τό Ἅγιον Πνεῦμα». Εἶναι γνωστόν, καί μάλιστα ἀπό τὰ ἔγκυρα χεῖλη τοῦ ἰδίου τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου, ὅτι προκειμένου νά ὑπερβαθῇ καί αὐτός ὁ σκόπελος, ὁ Σουλτάνος τόν ἐπεσκέφθη καί ἐζήτησεν ἀπό τόν Γεννάδιον νά τοῦ ἐξηγήσῃ, πῶς τό τρισυπόστατον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δύναται νά ἐκληθῇ ὡς μονοθεϊστική

πίστις καί, κατά συνέπειαν, νά δικαιολογή τήν εὐνοϊκὴν μεταχείρισιν πού προβλέπει τό Κοράνιον. Μετά τήν συζήτησίν των τοῦ ἐζήτησε νά καταγράψῃ ὅσα τοῦ ἐξέθεσε καί νά φροντίσῃ, ὥστε τό κείμενον αὐτό νά μεταφρασθῇ καί εἰς τὰ ἄραβο-τουρκικά, διὰ νά καταστῇ εὐρυτέρως γνωστόν. Σώζονται πολλά χειρόγραφα μέ τό ἑλληνικόν κείμενον, ξεχωρίζει ὅμως ἓν, πού εἶναι αὐτόγραφον τοῦ Γενναδίου καί τό ὁποῖον φυλάσσεται εἰς τήν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Γαλλίας, εἰς Παρισίους. Ἡ διαμάχη εἰς τούς κόλπους τῶν Ὀθωμανῶν διὰ τό θέμα αὐτό ἐσυνεχίσθη ἐπὶ πολλά ἀκόμη ἔτη. Ἔχομεν τήν μαρτυρίαν καί πάλιν τοῦ Γενναδίου, ὁ ὁποῖος εἶχε πλέον ἀποσυρθῇ εἰς τήν μονήν Προδρόμου εἰς τὰς Σέρρας. Τό 1470 τόν ὑπεχρέωσαν, ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος, νά παραστῇ εἰς μίαν συγκέντρωσιν Ὀθωμανῶν καί νά τούς ἐξηγήσῃ διατί ἡ ὀρθόδοξος θρησκεία εἶναι μονοθεϊστική, δεκαῆξ ἔτη μετά τήν ἄδειαν ἐπαναλειτουργίας τοῦ Πατριαρχείου!

Ἡ δευτέρα μετά τό 1454 σημαντική χρονολογία διὰ τήν μεταβυζαντινὴν ἱστορίαν τοῦ Πατριαρχείου ἐγγράφεται εἴκοσι ἔτη ἀργότερον, ὅταν τό 1474 μέ πρωτοβουλίαν κάποιων χριστιανῶν, τό Πατριαρχεῖον θά ἐπιδιώξῃ νά συνδεθῇ μέ ἓνα ἰσχυρόν μηχανισμόν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἀπό πατριαρχικὴν πηγὴν ἔχομεν τήν πληροφορίαν ὅτι ἀπὸ χριστιανούς προήλθεν ἡ πρωτοβουλία νά ἐμπλακῇ ὁ θεσμός εἰς τόν σημαντικώτερον καί ἀσφαλέστερον μηχανισμόν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, τόν φορολογικόν: νά ἀναλάβῃ δηλαδή τό Πατριαρχεῖον νά συγκεντρώνῃ καί νά ἀποδίδῃ κάθε Ἀπρίλιον ἓνα φόρον πού θά εἰσπράττῃ ἀπὸ τούς χριστιανούς. Ἄν αἱ πολιτικαὶ φιλοδοξίαι τοῦ Πορθητοῦ ἦσαν εἰς ἀποφασιστικὸς λόγος διὰ νά συνεχίσῃ ὁ θεσμός τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως τήν μεταβυζαντινὴν πορείαν του, ἡ πρωτοβουλία τοῦ 1474 ἔθετε τό θέμα καί εἰς μίαν ἄλλην σταθεράν βάσιν. Τὰ σουλτανικά μπεράτια, πού ἐξεδόθησαν μετά τό 1474 καί ἀνεφέροντο εἰς τόν διορισμόν Πατρι-αρχῶν, τονίζουν ἐμφαντικὰ τήν χρησιμότητα τοῦ θεσμοῦ διὰ τό ὀθωμανικόν δημόσιον.

Ἡ ἄλλη σημαντικὴ χρονολογία διὰ τήν ἐσωτερικὴν, τήν φορὰν αὐτήν, ἐνότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀπόφασις τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου τοῦ 1483/1484, μέ τήν ὁποίαν ἀνετράπησαν καί εἰς τό ἐπίπεδον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ὅσα εἶχον ἀποφασισθῇ εἰς τήν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας διὰ τήν Ἑνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν τό 1439. Αὐτὴ ἡ ἀπόφασις ἐπέτρεψε τήν ἀνασύνδεσιν τοῦ Πατριαρχείου μέ τήν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Βλέπομεν, ὅτι ζῶντος ἀκόμη τοῦ Πατριάρχου Γενναδίου καί ὀλίγον χρόνον μετά τήν κοίμησίν του, εἶχον τεθῇ αἱ βάσεις διὰ τήν πορείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καί τοῦ Γένους κατὰ τήν περίοδον τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας. Ὅ,τι ἠκολούθησε καί ἐξησφάλισε τήν μεταβυζαντινὴν πορείαν τοῦ Πατριαρχείου ἦσαν, ὅπως θά ἔλεγεν ὁ Κωνσταντῖνος Καβάφης, αἱ ποικίλαι «στοχαστικαὶ προσαρμογαί», ἡ

θαρραλέα ἀντιμετώπισις τῶν ἐκτάκτων καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι συνεδέοντο μέ τήν ἐκάστοτε στάσιν τῶν Σουλτάνων, μέ τάς εὐρυτέρας ἐξελίξεις εἰς τάς ἐξωτερικάς σχέσεις τῆς Αὐτοκρατορίας καί μέ ἄλλα γεγονότα.

Ἡ Ἐκκλησία ἠγωνίσθη σθεναρῶς διά τήν περιφρούρησιν τῆς θρησκευτικῆς καί ἐθνικῆς ταυτότητος τῶν ὑποδούλων καί τῆς παιδείας, ἀνοδική πορεία τῆς ὁποίας παρατηρεῖται κατά τάς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 16ου αἰῶνος. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη θά συμβάλῃ οὐσιαστικῶς εἰς τήν ἀναζωογόνησιν τῆς αὐτοσυνειδησίας τοῦ Γένους ὡς κληρονόμου καί συνεχιστοῦ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καί τῆς χριστιανικῆς – βυζαντινῆς πνευματικῆς καί πολιτισμικῆς κληρονομίας.

Μέ αὐτάς τάς σκέψεις καί τά αἰσθήματα, βέβαιοι ὅτι εἰς τήν ἐπιστημονικήν ταύτην συνάντησιν θά ἀκουσθοῦν λίαν ἐνδιαφέρουσαι ἀπόψεις διά τήν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Γένους κατά τούς δύο πρώτους αἰῶνας μετά τήν Ἄλωσιν, ἐκφράζοντες δέ ἅπαξ ἔτι τόν ἔπαινον τῆς ἡμῶν Μετριότητος διά τήν ὀργάνωσιν τοῦ Συνεδρίου, κηρύσσομεν, ἔμπλεοι πνευματικῆς εὐφροσύνης, τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ.

Εὐχαριστοῦμεν διά τήν προσοχήν σας.